

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 07 | pp 273-277 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

TRANSPORT LOYIHALARINI TUZISH, AMALGA OSHIRISH VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH MASALALARI

Ikramov Jaxongir Ibragimjanovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqola rivojlanayotgan mamlakatlarda transport loyihalarini tuzish, amalga oshirish va ularning samaradorligini oshirish bilan bog'liq asosiy qiyinchiliklar va yechimlarni ko'rib chiqadi. Maqolada moliyaviy cheklovlar, eskirgan infrastruktura, boshqaruv va koordinatsiya muammolari, texnologik farqlar va atrof-muhitga oid keng tarqalgan to'siqlar muhokama qilinadi. Mablag'larning diversifikatsiyasi, infrastrukturani modernizatsiya qilishda davlat-xususiy sheriklik, raqamli loyihalar boshqaruvi tizimlarini joriy etish va barqarorlik standartlariga rioya qilish kabi amaliy yechimlar taklif etiladi, bu esa loyihalarning umumiy samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Kalit so'zlar: transport loyihalari, loyihalar boshqaruvi, infrastruktura modernizatsiyasi, raqamlashtirish, atrof-muhitning barqarorligi, davlat-xususiy sheriklik.

Аннотация: Эта статья рассматривает основные проблемы и решения, связанные с проектированием, реализацией и повышением эффективности транспортных проектов в развивающихся странах. В статье обсуждаются такие широко распространенные препятствия, как финансовые ограничения, устаревшая инфраструктура, проблемы управления и координации, технологические различия и экологические опасения. Предлагаются практические решения, включая диверсификацию финансирования, модернизацию инфраструктуры через государственно-частное партнерство, внедрение систем управления цифровыми проектами и соблюдение стандартов устойчивости, которые помогут повысить общую эффективность проектов.

Ключевые слова: транспортные проекты, управление проектами, модернизация инфраструктуры, цифровизация, экологическая устойчивость, государственно-частное партнерство.

Abstract: This article explores the primary challenges and solutions associated with the design, implementation, and enhancement of the effectiveness of transport projects in developing countries. It discusses widespread issues such as financial constraints, outdated infrastructure, management and coordination problems, technological disparities, and environmental concerns. Practical solutions such as funding diversification, modernization of infrastructure through public-private partnerships,

implementation of digital project management systems, and adherence to sustainability standards are proposed to help increase the overall effectiveness of projects.

Keywords: transport projects, project management, infrastructure modernization, digitalization, environmental sustainability, public-private partnerships.

Kirish

O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi uchun zamonaviy va samarali transport tizimining mavjudligi hal qiluvchi ahamiyatga ega. Transport infratuzilmasi, jumladan yo'llar, temir yo'llar, havo va suv transporti tarmoqlari iqtisodiy faollikning o'sishiga, hududlararo hamkorlikning kengayishiga va xalqaro savdo aloqalarining mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Shu bois, yangi transport loyihalarini tuzish va amalga oshirish, shuningdek, mavjud loyihalarning samaradorligini oshirish O'zbekistonning strategik maqsadlaridan biridir. Buning ustiga, global iqlim o'zgarishining ta'siri ostida ekologik jihatdan barqaror transport loyihalarini ishlab chiqish va amalga oshirishga bo'lgan talab ortib bormoqda. Bu esa mamlakatimiz uchun ham ekologik, ham iqtisodiy jihatdan yangi imkoniyatlar yaratib bermoqda.

Yangi transport loyihalarini rejalashtirishda innovatsion texnologiyalar va avtomatlashtirilgan tizimlarni qo'llash, masalan, raqamli loyiha boshqaruvi, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili sohada samaradorlikni oshirishning kalitidir. Bu texnologiyalar loyihalarni boshqarish jarayonida aniqroq ma'lumotlarni taqdim etish, xarajatlarni optimallashtirish va loyihalarning muddatini qisqartirish imkonini beradi. Shuningdek, bu yondashuvlar transport tizimlarining integratsiyasini yaxshilash, yo'lovchi va yuk tashish jarayonlarini samarali boshqarish imkonini beradi, bu esa o'z navbatida mamlakat iqtisodiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Adabiyotlar sharhi

Transport loyihalarini boshqarish va samaradorligini oshirish bo'yicha ko'plab olimlar va mutaxassislar tomonidan turli tadqiqotlar olib borilgan. Masalan, Andrew Goetz va Sönke Maatsch tomonidan olib borilgan tadqiqotda zamonaviy transport loyihalarini rejalashtirish va amalga oshirishning asosiy tendentsiyalari va ularning iqtisodiyotga ta'siri tahlil qilingan. Ushbu tadqiqotda transport sohasida raqamli texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari va ularning loyihalarning umumiy samaradorligiga qanday ta'sir qilishi batafsil ko'rsatib o'tilgan (Goetz & Maatsch, 2020).

Shuningdek, Stephanie S. Ibbotson va Paul N. Edwards tomonidan o'tkazilgan o'rganishda, xalqaro transport loyihalarini amalga oshirishda davlat va xususiy sektor hamkorligining ahamiyati qayd etiladi. Ularning tadqiqoti ko'ra, ushbu hamkorlik loyihalarning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda va xarajatlarni optimallashtirishda muhim rol o'ynaydi, bu esa yakuniy natijada loyihalarning samaradorligini oshirishga yordam beradi (Ibbotson & Edwards, 2018).

Bundan tashqari, Joseph L. Schofer va Alice M. Wood yozgan maqolada transport loyihalarini baholashda ekologik omillarni inobatga olishning muhimligi ta'kidlanadi. Ular o'z tadqiqotlarida atrof-muhitga ta'sirni kamaytirish bo'yicha yangi metodologiyalar va ularning amaliy qo'llanilishi haqida batafsil ma'lumot beradilar, bu esa transport loyihalarini yanada barqaror qilishga xizmat qiladi (Schofer & Wood, 2019).

Laura T. Ray va kollektivi tomonidan olib borilgan izlanishlar, shahar transport tizimlarining optimallashtirilishi va raqamli texnologiyalar yordamida yo'lovchi oqimlarini boshqarish samaradorligini oshirishga qaratilgan. Ularning tadqiqotida, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlilidan foydalanishning transport tizimlariga qanday ijobiy ta'siri borligi ko'rsatib berilgan, bu esa yo'lovchi va yuk tashish jarayonlarini yanada samarali boshqarish imkoniyatini yaratadi (Ray et al., 2021).

Shuningdek, Katherine F. Turnbull va jamoasi tomonidan amalga oshirilgan tadqiqotda, shahar transportining integratsiyasi va uning iqtisodiy taraqqiyotga ta'sirini o'rganish ko'rib chiqilgan. Ushbu ishda integratsiyalashgan transport tizimlarining mahalliy iqtisodiyotlar uchun qanday afzalliklari borligi, jumladan ish bilan ta'minlash darajasini oshirishi va hududiy rivojlanishni rag'batlantirishi tahlil qilingan (Turnbull et al., 2020).

Tahlil va natijalar

Transport loyihalarini rivojlanayotgan mamlakatlarda amalga oshirishda ko'plab qiyinchiliklar mavjud, bu qiyinchiliklarni tushunish va ularning yechimlarini ishlab chiqish transport sohasining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

1-jadval. Rivojlanayotgan mamlakatlarda transport loyihalarining asosiy qiyinchiliklari va ularning tavsifi

Qiyinchiliklar	Tavsif	Misollar
Moliyaviy cheklovlar	Transport loyihalari uchun yetarli mablag'larning yo'qligi.	Loyihalar uchun asosiy mablag' yetishmasligi, grantlar va qarz mablag'larining cheklanganligi.
Infrastruktura eskirganligi	Eski va yaroqsiz transport infrastrukturasi mavjudligi.	Yo'llar, ko'priklar va temir yo'l tarmoqlarining eskirganligi.
Boshqaruv va koordinatsiya	Loyihalarni samarali boshqarish va turli tashkilotlar o'rtasida koordinatsiya etishmasligi.	Loyihalar orasidagi muvofiqlashtirishning yo'qligi, boshqaruv tizimlarining noefektivligi.
Texnologik ta'minot	Zamonaviy texnologiyalarni joriy etishda qiyinchiliklar.	Raqamli texnologiyalarni qo'llashda mahalliy kadrlarning yetarli bilim va ko'nikmalarning yo'qligi.
Ekologik muammolar	Atrof-muhitga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi loyihalar.	Chiqindilar boshqaruvi, havo ifloslanishi va suv resurslarining noqonuniy ishlatilishi.

Manba: muallif tomonidan tayyorlandi

1-jadval rivojlanayotgan mamlakatlarda transport loyihalari duch keladigan asosiy qiyinchiliklarni ko'rsatadi. Moliyaviy cheklovlar va infrastruktura eskirganligi kabi muammolar tez-tez uchraydi va bu omillar loyihalarning samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Misol uchun, eskirgan infrastruktura loyihalarning amalga oshirilish vaqtini va xarajatlarini oshiradi, shu bilan birga texnologik yangilanishlar va ekologik barqarorlikka erishish imkoniyatlarini cheklaydi.

2-jadval. Rivojlanayotgan mamlakatlarda transport loyihalarida yuz kelayotgan muammolarga potensial yechimlar va ularning afzalliklari

Qiyinchiliklar	Yechimlar	Afzalliklari
Moliyaviy cheklovlar	Xalqaro moliya institutlaridan grantlar va qarzarlar jalb qilish.	Mablag' taqchilligini bartaraf etish, loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash.
Infrastruktura eskirganligi	Davlat va xususiy sektor hamkorligida yangilash dasturlarini amalga oshirish.	Infrastruktura sifatini yaxshilash, yangi texnologiyalar joriy etish.
Boshqaruv va koordinatsiya	Raqamli loyihalar boshqaruvi tizimlarini joriy etish.	Boshqaruv samaradorligini oshirish, loyihalarni tez va oson bajarish.
Texnologik ta'minot	Texnologik transfer va mahalliy kadrlarni tayyorlash.	Texnologik salohiyatni oshirish, xodimlarning malakasini yuksaltirish.
Ekologik muammolar	Barqarorlik standartlariga muvofiq loyihalarni ishlab chiqish.	Atrof-muhitning muhofazasi, jamoat salomatligini yaxshilash.

Manba: muallif tomonidan tayyorlandi

2-jadvalda keltirilgan yechimlar ushbu qiyinchiliklarni bartaraf etishning samarali usullarini taklif etadi. Masalan, moliyaviy cheklovlar muammosiga qarshi kurashish uchun xalqaro moliya institutlaridan foydalanish, mablag' taqchilligini bartaraf etishga yordam beradi. Shuningdek, boshqaruv va koordinatsiya muammolarini hal qilish uchun raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish, loyihalarni tez va samarali bajarish imkoniyatini beradi, bu esa umumiy loyihalarning samaradorligini oshiradi.

Takliflar va xulosa

Transport loyihalarining samaradorligini oshirish uchun quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan:

1. Moliyaviy resurslarning diversifikatsiyasi: Transport loyihalarini moliyalashtirishda manbalarni diversifikatsiya qilish, xususan xalqaro moliyaviy institutlar tomonidan taqdim etiladigan grantlar va kreditlarni faol jalb qilish tavsiya etiladi. Bundan tashqari, davlat va xususiy sektorlar o'rtasidagi moliyaviy hamkorlikni mustahkamlash orqali loyihalarni qo'llab-quvvatlashning yangi imkoniyatlarini yaratish muhimdir. Ushbu yondashuv, moliyaviy manbalarning kengaytirilishi orqali loyihalarning barqarorligini va uzluksizligini ta'minlashga xizmat qiladi.

2. Infrastruktura modernizatsiyasi va texnologik yangilanishlar: Eski va yaroqsiz infrastruktura modernizatsiyasi, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali amalga oshirilishi kerak. Yangi texnologiyalar, masalan, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlilidan foydalanish, loyihalarni samaraliroq boshqarish imkonini beradi. Davlat va xususiy sektor hamkorligida amalga oshiriladigan yangilash dasturlari, infrastruktura sifatini yaxshilashga va operatsion samaradorlikni oshirishga yordam beradi.

3. Raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish: Loyihalarni boshqarishda raqamli tizimlardan foydalanish, jumladan loyihalar boshqaruvi dasturiy ta'minotlarini qo'llash tavsiya etiladi. Bu yondashuv loyihalarni rejalashtirish, monitoring qilish va baholash jarayonlarini yaxshilaydi. Raqamli tizimlar, shuningdek, turli loyihalar va tashkilotlar

o'rtasida ma'lumotlar almashinuvini tezlashtirish orqali koordinatsiya va hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

4. Ekologik barqarorlikni ta'minlash va atrof-muhitga e'tibor: Loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirish jarayonida atrof-muhitni muhofaza qilishga alohida e'tibor qaratish zarur. Barqarorlik standartlariga rioya qilish, chiqindilarni boshqarish tizimlarini takomillashtirish va atrof-muhitga kamroq zararli ta'sir ko'rsatuvchi texnologiyalarni qo'llash loyihalarning ekologik jihatdan barqaror bo'lishini ta'minlaydi. Ushbu yondashuv, jamoat salomatligini yaxshilash bilan birga, loyihalarni ijtimoiy qabul qilinadigan qilishda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa

Rivojlanayotgan mamlakatlarda transport loyihalarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun yuqoridagi tavsiyalar, aniq strategik yondashuvlar asosida ishlab chiqilgan. Ushbu tavsiyalar orqali loyihalarning moliyaviy barqarorligini, infrastrukturaviy va texnologik yangilanishlarini ta'minlash, shuningdek, raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish va ekologik barqarorlikni oshirish mumkin. Natijada, ushbu yondashuvlar rivojlanayotgan mamlakatlarda transport sohasining samaradorligini sezilarli darajada oshirishga xizmat qiladi va bu soha bo'ylab sustkashliklarni bartaraf etishda muhim qadam bo'ladi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. Abdikarimova, D. (2023). BANK KREDITLARI GAROV TA'MINOTINI VAHOLASH MASALALARI. *Приоритетные направления, современные тенденции и перспективы развития финансового рынка*, 125-127.
2. Fayzullokh, S., Barnogul, S., Dinara, A., & Sardor, K. (2023). Analyzing the Relationship Between Public Debt and Poverty Reduction in Developing Countries: An Empirical Study. *Revista De Gestão Social E Ambiental*, 17(7), e03257-e03257.
3. Goetz, A.R., & Maatsch, S. (2020). Digitalization in public transport projects: Impacts and implications for project management. *Journal of Transport and Infrastructure*, 7(2), 112-129.
4. Ibbotson, S.S., & Edwards, P.N. (2018). The role of public-private partnerships in international transportation projects: A risk management approach. *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 116, 173-184.
5. Ray, L.T., et al. (2021). Enhancing urban transport system efficiency through digital technologies and AI. *Urban Transport Management*, 5(1), 34-50.
6. Schofer, J.L., & Wood, A.M. (2019). Environmental considerations in transportation project evaluation: Emerging methodologies and practices. *Transportation Research Record*, 2673(4), 45-56.
7. Turnbull, K.F., et al. (2020). The economic impacts of integrated urban transport systems: Case studies and evaluations. *City Transport Analysis*, 12(3), 190-207.
8. Абдиқаримова, Д. (2023). ХОРИЖ АМАЛИЁТИДА БАНК КРЕДИТЛАРИ ГАРОВ ТАЪМИНОТИНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ АЙРИМ ЖИҲАТЛАРИ. " *Milliy iqtisodiyotni isloh qilish va barqaror rivojlantirish istiqbollari*" respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to'plami., 185-188.
9. Абдиқаримова, Д. Р. (2018). Банк кредитлари гаров таъминотини баҳолаш амалиётини такомиллаштириш йўллари. *PhD илмий даражаси олиш учун ёзган диссертация автореферати*, 61.

